

Dönem : 4
Toplantı : 2

MİLLET MECLİSİ S. Sayısı : 65'e 1nci Ek

854 Sayılı Deniz İş Kanununun 20 nci Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Tasarısı ve Sağlık ve Sosyal İşler ve Plan Komisyonları Raporları (1/135)

Bütçe Plan Komisyonu raporu

Millet Meclisi
Bütçe Plan Komisyonu
Esas No. : 1/135
Karar No. : 8 nci ek

16 . 6 . 1975

Millet Meclisi Başkanlığına

Millet Meclisinin 20 . 5 . 1975 tarihli gündeminin «Kanun tasarı ve teklifleriyle komisyonlardan gelen diğer işler» bölümünün 1 nci sırasındaki (854 sayılı Deniz İş Kanununun 20 nci maddesinin değiştirilmesi hakkında kanun tasarısı 1/135; S. Sayısı : 65) Komisyonumuzun yeniden teşekkülü nedeniyle bir kere daha tetkik edilmesi gerektiği neticesine varmış, bu nedenle İçtüzüğü'nün 45 nci maddesi uyarınca Komisyonumuza geri alınmasına karar verilmişti. Bu karar bir yazı ile Millet Meclisi Başkanlığına arz olunmuş ve Başkanlıkça 20 . 5 . 1975 günü Genel Kurula sunulmuş, Genel Kurulun tasvipleriyle tasarı gündemden çıkarılarak Komisyona yeniden havale buyurulmuştur.

Adı geçen kanun ile 1475 sayılı İş Kanunu aynı esasları düzenlediği nedeniyle Komisyonumuzda birlikte görüşülmüştür;

1475 sayılı İş Kanunda yapılan tüm değişiklikler 854 sayılı Deniz İş Kanununa da yansıtılacak şekilde maddelerin düzenlenmesi için Divana yetki verilmiş ve Divan, ilgili temsilcilerle birlikte madde metinlerini yeniden düzenlemiştir.

Tasarının başlığı, yeni eklenen bir geçici madde nedeniyle «854 sayılı Deniz İş Kanununun 20 nci maddesinin değiştirilmesi ve bir geçici madde eklenmesi hakkında kanun tasarısı» şeklinde değiştirilmiştir.

Komisyonumuzun daha önce kabul ettiği «Kıdem tazminatı» başlıklı 20 nci madde yeni öneriler doğrultusunda düzenlenerek değiştirilmiştir.

20 nci maddenin son fıkrası ile tesis edilen fona ilişkin kanun çıkıncaya kadar, işverenlerin, kıdem tazminatlarını doğrudan doğruya ödemelerine devam etmelerini düzenliyen bir geçici madde eklenmiştir.

Yürürlük ve yürütme ile ilgili tasarının 2 ve 3 ncü maddeleri de aynen kabul edilmiştir.

Genel Kurulun tasviplerine sunulmak üzere Yüksek Başkanlığa arz olunur.

Başkan
Aydın
İ. Sezgin

Başkan V.
Adıyaman
Söz hakkım mahfuzdur
A. Ünsal

Bu raporun Sözcüsü
Ankara
H. T. Toker

Kayseri
H. Nakiboğlu

Aydın
M. Ş. Koç
İmzada bulunamadı
Muhalifim

Giresun
Muhalifim
Muhalefet şerhim eklidir
O. Yılmaz

Gümüşhane
T. Yücel
İmzada bulunamadı

İçel
İ. Göktepe

İstanbul
Muhalefet yazısı eklidir
A. N. Ölçen

İstanbul
M. Parlar

İstanbul
Muhalefet yazısı eklidir
M. Tüzün

Kars
Muhalefet şerhi eklidir
K. Okyay

Kayseri
C. Cebeci

Kocaeli
S. Akay

Kütahya
İ. Ersoy

Kütahya
M. Ersoy

Malatya
M. Delikaya
İmzada bulunamadı
Muhalef

Malatya
Muhalefim
Muhalefet şerhim eklidir
H. Gökçe

Malatya
A. Karaaslan

Manisa
H. Okçu
İmzada bulunamadı

Manisa
G. Sevilgen

Ordu
B. Taranoğlu

Samsun
D. Kitaplı

Sivas
V. Bozalı

Sivas
Muhalefet şerhim eklidir
A. Durakoğlu

Tekirdağ
Y. Alpaslan
İmzada bulunamadı

Tokat
H. Abbas

Trabzon
Ö. Çakıroğlu

Ortak karşı oy yazısı

Aşağıdaki nedenlerle tasarıya karşıyız.

1. Tasarıya verilen yeni şekil ile özel sektörde ve kamu sektöründeki işçiler arasında ayrıcalık yaratılmıştır.

2. Kıdem tazminatı için fon tesisi zorunlu değildir.

a) İşçi çıkarmaya araç olmaması,

b) İşçi haklarının güvence altına alınması,

c) İşverenin yararlarına konu yapılmaması hallerinde bir yerde tazminat alacak işçinin hakkına güvence olabilirdi.

Nitekim bu amaçla ancak işveren sorumluluğu altında işveren tarafından ödenen fon kurulması, komisyonca kabul edilmiş ve fakat önemli olan diğer hususlar açıkta bırakılmıştır:

3. Kurulan fon, işçi haklarını güvenceye bağlamanın ötesinde, işverene kredi ve avans vermek için kullanılmasını öngören önerimizin reddi ile fon, işverenin aşırı güçlenmesinin aracı haline getirilmiştir.

4. Kıdem tazminatı ve bunun için kurulacak fon esasları 1475 Sayılı Yasada gösterilmesi gerekirken, kıdem tazminatı ödemeleri için fonun nasıl tesis edileceği geleceğe ertelenen bir yasa konusu olarak muallakta bırakılmıştır.

Fon tesisinin ayrı bir kanunla düzenlenmesi yolunu tercih etmek; doğru değildir. Kıdem tazminatını düzenleyen kanun, bunun aracını, işleyişini de birlikte getirmeliydi.

5. «Kötü hal» gerekçesi ile sınırları çizilmemiş, kötüye kullanılması mümkün olan bir hüküm ile kıdem tazminatından mahrumiyet maddeleştirilmiştir.

Bu durum, bir hakkın bertaraf edilmesine açık kapı bırakmış ve her zaman işçi aleyhine işleyecek olan bir hüküm haline getirilmiştir. Komisyonca geri alınan ve altkomisyonca incelenerek Bütçe Plan Komisyonunda tekrar müzakere edilen Kıdem Tazminatı kanun tasarısı bu haliyle tek yanlı bir tutum altında maddeleştirilmiştir.

İşçinin «kötü halinde» işverence ne yapılacağını belirten maddenin 1475 sayılı Kanundan kaldırılarak bu defa bununla ilgili maddeye ve gerçek kriterlere yer verilmemesi işverenin keyfi uygulamalarına yol açabilecektir.

«Fon» adındaki mali müessese, mahiyetini büyük ölçüde kaybettiğinden belirttiğimiz diğer hususlarla birlikte muhalifiz.

İstanbul Milletvekili
A. N. Ölçen

Sivas Milletvekili
A. Durakoğlu

Aydın Milletvekili
Ş. Koç

İstanbul Milletvekili
M. Tüzün

Giresun Milletvekili
O. Yılmaz

Kars Milletvekili
K. Okyay

Malatya Milletvekili
H. Gökçe

Malatya Milletvekili
M. Delikaya

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

854 Sayılı Deniz İş Kanununun 20 nci Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Tasarısı

MADDE 1. — 854 sayılı Deniz İş Kanununun 20 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Kıdem tazminatı :

Madde 20. — Bu kanuna tabi gemi adamlarının hizmet akıtlarının :

1. — İşveren tarafından bu kanunun 14 ncü maddesinin 1 nci bendinde gösterilen sebepler dışında,
2. — Gemi adamı tarafından bu kanunun 14 ncü maddesinin II nci ve III ncü bentleri uyarınca,
3. — Muvazzaf askerlik hizmeti dolayısıyla,
4. — Bağlı buldukları, kanunla kurulu kurum veya sandıklardan yaşlılık, emeklilik veya malullük aylığı yahut toptan ödeme almak amacıyla;

Feshedilmesi veya gemi adamlarının ölümü veya 14 ncü maddenin 4 ncü bendi sebebiyle son bulması halinde gemi adamının işe başladığı tarihten itibaren hizmet akdinin devamı süresince geçen her tam yıl için işverence gemi adamına 30 günlük ücreti tutarında kıdem tazminatı ödenir.

Gemi adamlarının kıdemleri, hizmet akdinin devam etmiş veya fasilalarla yeniden aktedilmiş olmasına bakılmaksızın aynı işverenin bir veya değişik gemilerinde ve hizmetinde çalıştıkları süreler gözönüne alınarak hesaplanır. Geminin devir veya intikali, yahut herhangi bir suretle bir işverenden başka bir işverene geçmesi halinde gemi adamının kıdemi, işverenlerin gemilerinde ve hizmetlerinde geçen akit sürelerinin toplamı üzerinden hesaplanır. Geminin devri veya herhangi bir surette el değiştirmesi halinde işlemiş kıdem tazminatlarından her iki işveren müteselsilen sorumludur. Ancak işyerini devreden işverenlerin bu sorumlulukları işçiyi çalıştırdıkları sürelerle sınırlıdır.

Gemi adamının birinci bendin 4 ncü fıkrası hükmünden faydalanabilmesi için aylık veya toptan ödemeye hak kazanmış bulunduğunu ve kendisine aylık bağlanması veya toptan ödeme yapılması için yaşlılık sigortası bakımından bağlı bulunduğu kuruma veya sandığa müracaat etmiş olduğunu belgelemesi şarttır.

T. C. Emekli Sandığı Kanunu ve Sosyal Sigortalar Kanununa tabi olarak sadece aynı ya da değişik kamu kuruluşlarında geçen hizmet sürelerinin birleştirilmesi suretiyle Sosyal Sigortalar Kanununa göre yaşlılık veya malullük aylığına ya da toptan ödemeye hak kazanan işçiye, bu kamu kuruluşlarında geçirdiği sürelerinin toplamı üzerinden, son kamu kuruluşu işverenince kıdem tazminatı ödenir.

Yukarıda belirtilen kamu kuruluşlarında işçinin hizmet akdinin, evvelce bu maddeye göre kıdem tazminatı ödenmesini gerektirmeyecek şekilde sona ermesi suretiyle geçen hizmet süreleri kıdem tazminatının hesabında dikkate alınmaz.

Ancak bu tazminatın T. C. Emekli Sandığına tabi olarak geçen hizmet süresine ait kısmı için ödenecek miktar, yaşlılık veya malullük aylığının başlangıç tarihinde T. C. Emekli Sandığı Kanununun yürürlükteki hükümlerine göre emeklilik ikramiyesi için öngörülen miktardan fazla olamaz.

Bu maddede geçen kamu kuruluşları deyimi; genel, katma ve özel bütçeli idareler ile 468 sayılı Kanunun 4 ncü maddesinde sayılan kurumları kapsar.

Aynı kıdem süresi için bir defadan fazla kıdem tazminatı veya ikramiye ödenmez.

Kıdem tazminatının hesaplanması son ücreti üzerinden yapılır. Parça başına, akort, götürü veya yüzde usulü gibi, ücretin sabit olmadığı hallerde son bir yıllık süre içinde ödenen ücretin o süre içinde çalışılan günlere bölünmesi suretiyle bulunacak ortalama ücret bu tazminatın hesabına esas tutulur.

16 ncü maddenin (D) bendinde sözü geçen tazminat ile, bu maddede yer alan kıdem tazminatına esas olacak ücretin hesabında, 29 ncü maddenin birinci fıkrasında yazılı ücrete ilâveten işçiye sağlanmış olan para ve parayla ölçülmesi mümkün akdi ve kanundan doğan menfaatler de gözönünde tutulur.

BÜTÇE PLAN KOMİSYONU DEĞİŞTİRİŞİ

854 Sayılı Deniz İş Kanununun 20 nci Maddesinin Değiştirilmesi ve Bir Geçici Madde Eklenmesi Hakkında Kanun Tasarısı

MADDE 1. — 854 sayılı Deniz İş Kanununun 20 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Kıdem tazminatı :

Madde 20. — Bu kanuna tabi gemi adamlarının hizmet akidlerinin :

1. İşveren tarafından bu kanunun 14 nci maddesinin 1 nci bendinde gösterilen sebepler dışında,
2. Gemi adamı tarafından bu kanunun 14 nci maddesinin II nci ve III nci bentleri uyarınca,
3. Muvazzaf askerlik hizmeti dolayısıyla,
4. Bağlı buldukları, kanunla kurulu kurum veya sandıklardan yaşlılık, emeklilik veya malullük aylığı, yahut toptan ödeme almak amacıyla;

Feshedilmesi veya gemi adamının ölümü veya 14 nci maddenin 4 nci bendi sebebiyle son bulması halinde gemi adamının işe başladığı tarihten itibaren hizmet akdinin devamı süresince her geçen tam yıl için işverence gemi adamına 30 günlük ücreti tutarında kıdem tazminatı ödenir. Bir yıldan artan süreler için de aynı oran üzerinden ödeme yapılır.

Gemi adamlarının kıdemleri hizmet akdinin devam etmiş veya fasilalarla yeniden akdedilmiş olmasına bakılmaksızın aynı işverenin bir veya değişik gemilerinde ve hizmetinde çalıştıkları süreler gözönüne alınarak hesaplanır. Geminin devir veya intikali, yahut herhangi bir suretle bir işverenden başka bir işverene geçmesi veya başka bir yere nakli halinde gemi adamının kıdemi, işyeri veya işyerlerindeki hizmet akitleri sürelerinin toplamı üzerinden hesaplanır. Bu kanunun neşri tarihinden itibaren geminin devri veya herhangi bir suretle el değiştirmesi halinde işlemiş kıdem tazminatlarından her iki işveren sorumludur. Ancak işyerini devreden işverenlerin bu sorumlulukları gemi adamını çalıştırdıkları sürelerle ve devir esnasındaki gemi adamının aldığı ücret seviyesiyle sınırlıdır.

Bu kanunun neşrinden evvel işyeri devrolmuş veya herhangi bir suretle el değiştirmişse devir mukavelesinde aksine bir hüküm yoksa işlenmiş kıdem tazminatlarından yeni işveren sorumludur.

Gemi adamının birinci bendin 4 nci fıkrası hükmünden faydalanabilmesi için aylık veya toptan ödemeye hak kazanmış bulunduğunu ve kendisine aylık bağlanması veya toptan ödeme yapılması için yaşlılık sigortası bakımından bağlı bulunduğu kuruma veya sandığa müracaat etmiş olduğunu belgelemesi şarttır. Gemi adamının ölümü halinde bu şart aranmaz.

T. C. Emekli Sandığı Kanunu ve Sosyal Sigortalar Kanununa veya yalnız Sosyal Sigortalar Kanununa tabi olarak sadece aynı ya da değişik kamu kuruluşlarında geçen hizmet sürelerinin birleştirilmesi suretiyle Sosyal Sigortalar Kanununa göre yaşlılık veya malullük aylığına yada toptan ödemeye hak kazanan gemi adamına, bu kamu kuruluşlarında geçirdiği hizmet sürelerinin toplamı üzerinden son kamu kuruluşu işverenince kıdem tazminatı ödenir.

Yukarıda belirtilen kamu kuruluşlarında gemi adamının hizmet akdinin evvelce bu maddeye göre kıdem tazminatı ödenmesini gerektirmeyecek şekilde sona ermesi suretiyle geçen hizmet süreleri kıdem tazminatının hesabında dikkate alınmaz.

Ancak, bu tazminatın T. C. Emekli Sandığına tabi olarak geçen hizmet süresine ait kısmı için ödenecek miktar, yaşlılık, veya malullük aylığının başlangıç tarihinde T. C. Emekli Sandığı Kanununun yürürlükteki hükümlerine göre emeklilik ikramiyesi için öngörülen miktardan fazla olamaz.

Bu maddede geçen kamu kuruluşları deyimi, genel, katma ve özel bütçeli idareler ile 468 sayılı Kanunun 4 nci maddesinde sayılan kurumları kapsar.

Aynı kıdem süresi için bir defadan fazla kıdem tazminatı veya ikramiye ödenmez.

Kıdem tazminatının hesaplanması, son ücret üzerinden yapılır. Sefer, parça başına, akord, götürü veya yüzde usulü gibi ücretin sabit olmadığı hallerde son bir yıllık süre içinde ödenen ücretin o süre içinde çalışılan günlere bölünmesi suretiyle bulunacak ortalama ücret bu tazminatın hesabına esas tutulur.

(Hükümetin teklifi)

Gemi adamının ölümü halinde yukarıdaki hükümlere göre doğan tazminat tutarı kanunî mirasçılara ödenir.

Bu maddede belirtilen haklar, hizmet akitleri veya toplu iş sözleşmeleriyle işçi lehine değiştirilebilir.

MADDE 2. — Bu kanun, 1 . 2 . 1974 tarihinden geçerli olmak üzere yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

(Bütçe Plan Komisyonunun değişikliği)

Ancak son bir yıl içinde işçi ücretine zam yapıldığı takdirde, tazminata esas ücret, gemi adamının iş-ten ayrılma tarihi ile zammın yapıldığı tarih arasında alınan ücretin aynı süre içinde çalışılan günlere bölünmesi suretiyle hesaplanır.

16 ncı maddenin (D) bendinde sözü geçen tazminat ile bu maddede yer alan kıdem tazminatına esas olacak ücretin hesabında 29 ncu maddenin birinci fıkrasında yazılı ücrete ilaveten gemi adamına sağlanmış olan para ve para ile ölçülmesi mümkün akdi ve kanundan doğan menfaatler de gözönünde tutulur.

Kıdem tazminatına esas olacak 30 günlük ücret tutarının beher yıl için nazara alınacak miktarı 1475 sayılı İş Kanununa göre tespit edilmiş olan günlük asgarî ücretin 30 günlük tutarının yedibuçuk katından fazla olamaz.

Gemi adamının ölümü halinde yukarıdaki hükümlere göre doğan tazminat tutarı, kanunî mirasçılara ödenir.

Bu maddede belirtilen kıdem tazminatı ile ilgili 30 günlük süre hizmet akidleri veya toplu iş sözleşmeleri ile gemi adamı lehine değiştirilebilir.

Kıdem tazminatından doğan sorumluluğu işveren, özel şahıslara veya sigorta şirketlerine sigorta ettiremez.

İşveren sorumluluğu altında ve sadece, yaşlılık, emeklilik, malullük, ölüm ve toptan ödeme hallerine mahsus olunmak kaydıyla Devlet veya en az % 51 hissesi Devlete ait bir banka veya bir kurumda işveren tarafından kıdem tazminatı ile ilgili bir fon tesis edilir.

Fon tesisi ile ilgili hususlar kanunla düzenlenir.

GEÇİCİ MADDE — 20 nci maddenin son fıkrası gereğince tesisi öngörülen Fona ilişkin kanun çıkarılıncaya kadar, kıdem tazminatının işveren tarafından doğrudan doğruya ödenmesine devam olunur.

MADDE 2. — Tasarımın 2 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Tasarımın 3 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

